



тема

Огляд
рішення РАУ
від 13 листопада 2015 р.

с. 3

Підсумки
засідання ВКДКА
від 12 — 13 листопада
2015 р.

с. 5

До уваги
мобілізованих
адвокатів

с. 7

Конфлікт
між учасниками ТОВ:
шукаємо вихід

с. 37



УКРАЇНСЬКІ АДВОКАТИ У ПАМ'ЯТІ КОЛЕГ І НАЩАДКІВ



Ірина Василюк, керівник Центру досліджень адвокатури і права НААУ, к. і. н., доцент

2015 рік ознаменувався ювілеями багатьох провідних українських адвокатів. У цьому році вшановуємо пам'ять адвоката гетьмана Івана Виговського — *Прокопа Верещаки* (356-та річниця з часу смерті), відомого академіка, адвоката, політичного діяча, педагога, автора Конституції ЗУНР *Станіслава Дністрянского* (145 років від дня народження і 80 років з часу смерті), провідного українського адвоката, політика, громадського діяча *Євгена Григоровича Олесницького* (155 років від дня

народження), дійсного члена Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, члена-кореспондента Петербурзької академії наук, професора Українського таємного університету у Львові, видатного українського адвоката, громадського та політичного діяча *Володимира Охримовича* (145 років від дня народження), забутого сучасною українською історіографією адвоката *Михайла Гоняєва* (166 років від дня народження), адвоката, політика, громадського діяча, літератора *Михайла Західного* (130 років від дня народження), знаного адвоката, політика, організатора Української національно-демократичної партії *Володимира Бачинського* (135 років від дня народження і 88 років з часу смерті), а також вшановуємо пам'ять адвоката, президента Української Народної Республіки в екзилі *Степана Витвицького* (131-ша річниця від дня народження і 50-та річниця з часу смерті).

Дослідниками проекту «Історія адвокатури України» досліджено маловідомі сторінки діяльності видатних постатей, відкрито нові факти з життя і діяльності адвокатів.

11 вересня 2015 р. відзначалася 356-та річниця з часу смерті **адвоката гетьмана Івана Виговського — Прокопа Верещаки** (1659 р.). Дослідники проекту «Історія адвокатури України» Центру досліджень адвокатури і права НААУ віднайшли забуту могилу цього адвоката у селі Германівка Обухівського району Київської області. На могилі є хрест, поставлений місцевими жителями, які не знали, що там похований адвокат, проте саме місце поховання потребує облагородження. Станом на сьогодні це найдавніше віднайдене відоме поховання адвоката на території України.

Прокоп Верещака народився у родині збіднілого шляхтича, здобув добру і ґрунтовну шкільну освіту, швидше за все навчався не лише в Києво-Могилянському колеґіумі, слухав лекції професорів католицької Замойської академії.

По завершенні навчання, влаштувавшись спочатку у канцелярії київського гродського суду, згодом розпочав самостійну адвокатську практику. Вже наприкінці 40-х років XVII ст. серед його клієнтів були такі заможні та впливові на території українських земель особи, як київський митрополит Петро Могила, київський каштелян, згодом брацлавський воєвода Адам Кисіль, волинський магнат князь Владислав-Домінік Заславський, в яких Прокоп Верещака значився постійним «пленіпотентом», тобто офіційним повіреним, адвокатом¹.

У винагороду за адвокатські послуги він отримав від князя Заславського в довічне користування маєток Грушки поблизу Житомира, від митрополита Петра Могили три фільварки, що до того часу належали братії Печерського монастиря, тощо.

¹ Ціна життя в часи перемін (Доля та недоля Прокопа Верещаки) // Незнайоме Кліо. Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба / В. Горобець, Т. Чухліб. — Київ: Наукова думка, 2004. — 310 с. Режим доступу: <http://www.haidamaka.org.ua/0100.html>



Маловідомим є факт, що у другій половині XVII ст. на Волині родина Верещак (родичі Прокопа Верещак — Федір і Максиміліан Верещаки) професійно займалася адвокатською практикою, яка стала для них родинною справою².

Наприкінці 50-х років XVII ст. Прокіп Верещака виступив прибічником ідеї примирення України та Польщі і був співавтором тексту Гадяцької угоди 1658 р., укладеної з ініціативи гетьмана Івана Виговського між польською Річчю Посполитою і Гетьманщиною. За нею передбачалось створення на українських землях Великого князівства Руського як автономної частини Речі Посполитої.

Згідно із запропонованими Іваном Виговським умовами Україна як незалежна держава під назвою Велике Князівство Руське мала увійти на рівних правах з Польщею і Литвою до складу федерації. Територію Великого Князівства Руського складали київське, брацлавське і чернігівське воєводства.

Гадяцький договір був ратифікований польським сеймом, і його мала визнати Козацька Рада — як найвищий орган управління Запорізької Січі. Для того, аби пояснити всі переваги миру з поляками, 11 (21) вересня 1659 р. гетьман Іван Виговський скликав поблизу Обухова в Германівці Генеральну козацьку раду (відома в історії як одна з чотирьох Чорних Рад), на якій саме своєму адвокату Прокопу Верещаци доручив ознайомити присутніх з умовами укладеного з Річчю Посполитою договору.

Однак як тільки Прокіп Верещака розпочав читати угоду, опозиційні козаки, найімовірніше, під керівництвом Сірка, оточили його і гетьмана, Івану Виговському вдалося втекти, а Прокопа Верещак на місці порубали шаблями і поховали саме в Германівці. Таким чином, за історичними даними, адвокат Прокіп Верещака похований у селі Германівка Обухівського району Київської області.

У кінцевому підсумку менше ніж за десять років, у 1667 р., Москва і Польща уклали Андрусівське перемир'я, за яким розділили Україну по Дніпру на Лівобережну, що увійшла до Росії, і Правобережну — увійшла до Польщі. Козацтво отримало менше привілеїв, ніж

передбачав Гадяцький договір, і на кінець XVIII ст. практично втратило політичний вплив.

13 листопада минуло 145 років від дня народження, а 15 травня — 80 років з часу смерті відомого **академіка, адвоката**, політичного діяча, педагога, автора Конституції ЗУНР **Станіслава Севериновича Дністрянського (13.11.1870 — 05.05.1935)**.

Станіслав народився у сім'ї професора, пізніше — директора Тернопільської учительської семінарії та згодом крайового шкільного інспектора у Львові — Северина Дністрянського. У 1876 — 1880 рр. Дністрянський навчався у початковій школі при учительській семінарії в Тернополі, у Тернопільській гімназії. У 1888 р. із відзнакою закінчив гімназію та вступив на юридичний факультет Віденського університету.

Станіслав Дністрянський розробив теоретичні засади розвитку адвокатури і майже усіх галузей тогочасного права. Серед наукової спадщини ученого слід звернути увагу на працю «Право спадщини», 1899 р.

У 1900 р. С. Дністрянський став головним редактором друкованого органу історико-філософської секції Наукового товариства ім. Тараса Шевченка «Часопись правнича і економічна». У цьому ж році учений видав цікаве дослідження, присвячене майновому праву під назвою «Чоловік і його потреби в правній системі», де відобразив зв'язок економіки з цивільним правом. У 1901 р. С. Дністрянський опублікував перший том великої за обсягом роботи «Австрійське право облігаційне», який присвятив своїм учням. Наукове обґрунтування соціологічному методу в юриспруденції С. Дністрянський надав у своїй науковій праці «Звичаєве право — а соціальні зв'язки», що вийшла друком у 1902 р.³

У політичній площині С. Дністрянський у 1907 і 1911 рр. був обраний депутатом до австрійського парламенту, був видавцем і редактором юридичних часописів. Так, від січня 1910 р. він розпочав видавництво нового наукового «Правничого вісника». У кожному його номері друкував власні наукові праці та надавав практичні консультації з актуальних питань судової практики.

² Довбищенко М. В. Професійна та суспільно-політична діяльність адвокатів Волині другої половини XVII століття (за матеріалами Актових книг повітових судів Волинського воєводства) // Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. — Київ, Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. — 153 с. — С. 42 — 47.

³ Мушинка М. Академік Станіслав Дністрянський /1870 — 1935/. Бібліографія з дарчим надписом «Тернопільському держархіву М. Мушинка». — Київ, 1992 р. // ДАТО. — Ф. Р-3430 (Станіслав Дністрянський (1870 — 1935) — засновник нової української правової науки). — Оп. 1. — Спр. 26. — 100 арк.



У 1923 р. автор опублікував монографію на тему «Річеве право», в якій розглянув річ як юридичну категорію. Соціологічний метод дослідження у юриспруденції учений застосував у своїй фундаментальній праці «Загальна наука права і політики». Ця праця поділялася на 7 частин: «Гене́за та основи права», «Історія державного права», «Історія міжнародного, церковного та кримінального права», «Історія приватного права», «Філософія права», «Економічні проблеми в праві», «Політика». Робота чітко структурована, із великою кількістю бібліографії, розрахована в першу чергу на студентів юридичних факультетів.

Станіслав Дністрянський фактично був при витоках юридичної науки, запозичивши досвід австрійського, німецького та чеського права для створення української юридичної термінології та методології дослідження права загалом (варто згадати хоча б соціологічний метод дослідження юридичних явищ та процесів, впроваджений науковцем). А його наукові здобутки і розробки, зокрема такі як Конституція ЗУНР, актуальні досі⁴.

Хоч значну увагу С. Дністрянський приділяв науці, проте ніколи не полишав адвокатури, вів справи як адвокат. Так, захищав на суді студентів, у тому числі й майбутнього режисера Леся Курбаса, яких заарештували внаслідок демонстрації 1 липня 1910 р. на підтримку створення українського університету у Львові, спростував на суді висунуті проти них звинувачення.

У міжвоєнний період Станіслав Дністрянський жив і працював у еміграції на території Чехословацької Республіки, був одним із засновників Українського вільного університету в Празі, першим деканом факультету права і політичних наук (1921), ректором (1921 — 1922) і проректором (1923, 1933 — 1935) УВУ. Крім того, працював у Німецькому університеті у Празі (1929 — 1933) та празькій Вільній школі політичних наук (1928 — 1930), співпрацював з Українською господарчою академією в Подєбрадах та Українським науковим інститутом у Берліні.

У 1927 р. Станіслава Дністрянського було заочно обрано дійсним членом Всеукраїнської академії наук

по кафедрі цивільного права і політики. Проте йому не вдалося переїхати до Києва через відсутність дозволу польської влади на виїзд. У 1933 р. переїхав до Ужгорода, де мав намір зайнятися адвокатською практикою та більш ґрунтовним дослідженням звичаєвого права. Помер С. Дністрянський 5 травня 1935 р. після однієї з публічних лекцій від серцевого нападу в Ужгороді, де й похований.

5 березня виповнилося 155 років від дня народження провідного українського адвоката, політика, громадського діяча **Євгена Григоровича Олесницького (05.03.1860 — 26.10.1917)**.

Народився 5 березня 1860 р. в селі Говилів Великий Гусятинського повіту на Тернопільщині (нині Тербовлянський р-н) в родині священика. Навчався у Тернопільській гімназії. У студентські роки (1870 — 1878) був головою учнівського товариства «Громада». Протягом 1878 — 1883 рр. навчався на правничому факультеті Львівського університету.

Учасник проекту «Історія адвокатури України» Володимир Салук, досліджуючи діяльність цього адвоката, пише: «Діяльність Євгена Олесницького стала початком «золотого віку української адвокатури». У 1891 р. він відкрив у м. Стрий свою адвокатську контору, де розпочав справжню «революційну» роботу. У повіті він домігся запровадження української мови в діловодстві, брався за справи простих селян і їх вигравав, чим здобув собі неабиякий авторитет і повагу. «Хлопський» адвокат став відомим завдяки таким гучним справам, як захист політичного діяча Т. Окуневського, захист громадян під час «Баденівських» виборів (1897 р.), справа селян с. Чернів, справа проти судді Коцовського та ін. Палкі промови захисту Олесницького вражали навіть досвідчених прокурорів⁵.

Адвокат Євген Олесницький був наставником багатьох аплікантів (стажистів) адвокатури, займався науковою та редакційною діяльністю. До його наукової спадщини в галузі права та адвокатури входять праці «Примусова асекурація» (Обов'язкове страхування), «Нові робітничі закони Австрії», «Приватне право та інтереси убогих класів», «Про соціальне забезпечення»

⁴ Гловацький А. В. Станіслав Дністрянський (1870 — 1935): життєвий шлях, науково-педагогічна та громадсько-політична діяльність ученого // Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. — Київ, Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. — 153 с. — С. 68 — 73.

⁵ Салук В. Б. Галицькі адвокати-народовці кінця XIX — початку XX століття як громадсько-політичні діячі (на прикладі В. Лучаковського і Є. Олесницького) // Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. — Київ, Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. — 153 с. — С. 82 — 89.



(1909 р.). Співзасновник першого україномовного періодичного журналу «Часопись правнича» (разом із К. Левицьким і А. Горбачевським, 1889 р.).

Є. Олесницький був адвокатом відомого українського письменника Івана Франка, який у своїй повісті «Перехресні шляхи» яскраво змалював образ галицького адвоката (меценаса). Під впливом І. Франка адвокат Є. Олесницький розпочав власну літературну діяльність, видав збірки творів свого наставника, заручився його підтримкою щодо громадської діяльності для української справи⁶.

Не менш цікава і насичена громадська діяльність Євгена Олесницького. Він був засновником філії товариства «Просвіти» в Стрию, яке проводило масштабну роботу у повіті, спрямовану на освіту і культурний розвиток населення. Саме Є. Олесницький був натхненником відкриття Народного Дому у Стрию.

Адвокат Євген Олесницький відбудував і як знаний політик. Він був одним із засновників Українського Національно-демократичного сторонництва, депутатом Державної Ради Австро-Угорщини, депутатом, а згодом і головою української фракції Галицького крайового сейму (1900 — 1910).⁷ Відомий як активний учасник різноманітних перемовин.

У сфері кооперації був директором українського кооперативного банку «Дністер», входив до наглядової ради та ради правління багатьох кооперативів, сприяв їх поширенню в Галичині. Долучився до реформування діяльності товариства «Сільський господар», був співзасновником фінансового кооперативу «Маслосоюз», яке за короткий час стало одним із найбільш рентабельних підприємств. Організатор хліборобської виставки у 1909 р. в Стрию, яка сприяла технологічному прогресу регіону.⁸

У галузі мистецтва Є. Олесницький спробував себе як режисер, писав театральні рецензії, переклади п'єс з англійської та німецької мов, здійснював заходи щодо побудови українського театру у Львові.

27 травня 2015 р. виповнилося **145 років від дня народження Володимира Юліановича Охримовича (27.05.1870 — 1931)** — дійсного члена Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, члена-кореспондента Петербурзької академії наук, професора Українського таємного університету у Львові, видатного

українського адвоката, громадського та політичного діяча.

Володимир Охримович був одним з професійної плеяди українських адвокатів, які наприкінці XIX століття стали на чолі українського національного розвитку і яскравим представником «адвокатської доби». Проте адвокатська, громадсько-політична та наукова діяльність ще не ставала об'єктом ґрунтовного наукового дослідження.

Закінчив гімназію в м. Стрий на Львівщині, Львівський університет. Ще в студентські роки написав низку праць з етнографії та звичаєвого права. Публікувався в таких журналах, як «Житє і слово», «Народ». Вперше разом із колегами висунув ідею політичної самостійності України.

У 1903 р. В. Охримович переїхав у м. Заліщики на Тернопіллі, де відкрив адвокатську канцелярію. У 1908 р. повернувся до Львова, працював директором кредитного товариства «Дністер». У 1907 р. обраний депутатом до австрійського парламенту — Державної Ради.

У лютому 1915 р. заарештований російськими окупаційними військами та вивезений до Сибіру. Про цей період залишив спогади «Зі Львова на Ангару».

У 1918 р. повернувся до Львова, увійшов до Української національної ради ЗУНР.

У 1921 — 1925 рр. — декан юридичного факультету, професор Львівського таємного українського університету. Помер 6 листопада 1931 р. у Львові, похований на Личаківському кладовищі.

Володимир Охримович залишив ґрунтовну наукову спадщину у галузях права, етнології, етнографії, проте вони ще чекають своїх дослідників.

Забутою донедавна вважалася постать елисаветградського **адвоката Михайла Костянтиновича Гоняєва (1849 — 1891)**. Уперше повернув із замовчування це ім'я учасник проекту «Історія адвокатури України» Богдан Улюшев. У 2015 р. виповнилося 166 років від дня народження адвоката.

Приватний повірений при Елисаветградському окружному суді Михайло Гоняєв часто здійснював представництво клієнтів у Цивільному касаційному департаменті Урядового Сенату, вищої касаційної інстанції Російської імперії.

⁶ Там же.

⁷ Олесницький Є. Сторінки з мого життя [Передрук видання 1935 р. з додатковими матеріалами]. — Стрий: Щедрик, 2007. — 381 с.

⁸ Чуйко І. Є. Олесницький: сторінки життєпису. Історико-біографічний нарис. — Тернопіль: Принтер-Інформ, 2005. — 206 с.



М. Гоняєв написав ґрунтовну наукову працю «Гражданский процессъ въ мировомъ судѣ», яка видана у 1881 р. у Єлисаветграді. Один із перших створив науково-практичний коментар, узагальнення касаційних рішень суду. «У ньому М. Гоняєв описував недоліки мирової юстиції, з якими йому особисто доводилося мати справу в практичній правозахисній діяльності. Серед основних автор визначав заплутаність процесуальних вимог, низьку грамотність суддів, буквоїдство. Причину цих проблем він вбачав у цілковитій юридичній невідповідності мирових суддів і намагався допомогти їм своєю книгою»⁹.

Адвокат Михайло Гоняєв — перший вітчизняний історик та бібліограф шахової й шашкової ігор, музикант, поет, публіцист. Друкувався в «Одесском вѣстнике» та в єлисаветградських періодичних виданнях. Із грою на роялі виступав на місцевих єлисаветградських благодійних вечорах і концертах. Власноручно написав та зберігав рукопис опери «Майська ніч» відомого українського композитора і фольклориста Петра Сокальського.

9 квітня 2015 р. минуло 130 років від дня народження адвоката міжвоєнного періоду, політика, громадського діяча, літератора **Михайла Західного**.

Його громадсько-політична та адвокатська діяльність потребує окремого ґрунтовного дослідження. Сьогодні відомо, що Михайло Західний був депутатом від партії «Праця» до сейму Польщі. Автор нарисів, публіцистичних статей у періодиці.

Протягом 1919 — 1920 рр. М. Західний активно співпрацював із Українською Колегією оборонців, яка була утворена у 1919 р. при секції правової допомоги Українського горожанського комітету. Основною метою її діяльності було надання правової, матеріальної, педагогічної, санітарної та моральної допомоги населенню Галичини у післявоєнний час.

Фрагментарно відомо про адвокатську діяльність Михайла Західного в політичних процесах. Він разом з такими провідними адвокатами того часу, як Андрій Чайковський, Лев Ганкевич, Лев Бачинський, Степан Федак, брав участь у справі проти 120 гуцулів (розпочалась у 1920 р. у Коломиї і тривала понад рік). Захист

підсудних у цій політичній справі здійснювала Колегія оборонців, до складу якої входили вищезгадані адвокати. У вересні 1921 р. М. Західний разом із адвокатами Натаном Оберлендером та Левом Ганкевичем захищали 9 жителів с. Золота Слобода, яких арештували влітку 1919 р. за те, що під час Чортківської офензиви вони роззброїли польську поліцію та кількох поліцейських передали українській військовій команді.¹⁰

Свою першу адвокатську канцелярію Михайло Західний відкрив у містечку Козова, що на Тернопільщині, у 1921 р., а в 1924 р. змінив місце проживання і праці на місто Бережани.

Ще однією знаковою датою цього року було 25 травня, у цей день виповнилося 135 років від дня народження і 88 років від дня смерті знаного адвоката, політика, організатора Української національно-демократичної партії **Володимира Миколайовича Бачинського (25.05.1880 — 25.05.1927)**. Його життя і діяльність, у тому числі адвокатська та політична, мало відома широкому колу адвокатів і науковців та потребує ґрунтовного наукового дослідження.

Володимир Бачинський народився в родині професора Самбірської гімназії, закінчив Бережанську гімназію, правничий факультет Львівського університету. Працював у адвокатських канцеляріях міст Бережани та Підгайці (Тернопільська область).

Від 1907 р. був співдиректором Краєвого кредитового союзу у Львові, секретарем Народного комітету УНДП. Депутат двох законодавчих органів Австро-Угорщини — Державної Ради у Відні та Галицького крайового сейму у Львові, член українського сеймового клубу, член Загальної Української Ради — міжпартійної організації, що представляла інтереси усіх українців на міжнародній арені у роки Першої світової війни.

У 1913 р. відкрив власну адвокатську канцелярію в Підгайцях. Під час Західно-Української Народної Республіки (1918 — 1919) входив до складу Української Національної Ради. Перебував в концтаборах у Баранові, Домб'ю. Звільнений восени 1919 р.

У 1920 — 1924 рр. голова блоку політичних партій під назвою «Міжпартійна Рада», один із лідерів Укра-

⁹ Улюшев Б. В. Адвокат-митець Михайло Гоняєв у протидії судовій системі Російської імперії // Серія нарисів: «Історія адвокатури України». — Випуск 1. — «Адвокатура України: забуте і невідоме» / За ред. І. Б. Василик. — К.: КВІЦ, 2014. — С. 61 — 67.

¹⁰ Лугова О. Адвокатська діяльність та громадсько-політична Михайла Західного // Бережанська гімназія: сторінки історії. Матеріали II Міжнародної наукової конференції, Бережани 18 вересня 2013 р. / Бережанський краєзнавчий музей/ упор. Н. Бойко, Н. Голод. — Бережани, 2014. — С. 80.



їнської трудової партії. Очолював Український еміграційний комітет, що опікувався переселенням українців Галичини за океан (1924 р.).¹¹ У стані нервового розладу вчинив самогубство. Похований у Львові.

У цьому році ще одна знаменна дата — **131-ша річниця від дня народження і 50-та річниця з часу смерті адвоката, президента Української Народної Республіки в екзилі Степана Порфировича Витвицького (13.03.1884 — 09.10.1965).**

У студентські роки очолив «Академічну громаду» у Львові та товариство «Січ» у Відні. Після закінчення навчання у 1908 р. С. Витвицький захистив докторську дисертацію з права і того ж року вступив на стажування як кандидат адвокатури до канцелярії адвоката В. Охримовича. У громадській та економічній сфері Степан Витвицький продовжував традиції класичних представників «адвокатської доби» — очолював філії «Просвіти», «Сільського господаря», «Маслосоюзу», працював у Союзі кооперативів, дбав про розвиток «Української Захоронки», Народного дому та інших установ. Значну увагу адвокат приділяв національ-

но-культурній діяльності, на місцевому рівні намагався відновити діяльність українських національно-культурних товариств.¹²

У політичній площині послужний список адвоката Степана Витвицького доволі серйозний. Так, він був членом Пресової квартири Українських січових стрільців, членом редакції газет «Діло» і «Свобода», обирався секретарем Української національної ради Західно-Української Народної Республіки, державним секретарем закордонних справ Західно-Української Народної Республіки, Головою місії ЗУНР у Парижі і Лондоні. Згодом — заступником Голови Українського національно-демократичного об'єднання та Української парламентської репрезентації в польському парламенті, заступником голови Української національної ради в еміграції, зрештою — Президентом Української Народної Республіки в екзилі.

Проте його адвокатська, політична та дипломатична діяльність, у тому числі на посаді президента УНР, потребує ґрунтовного і всебічного дослідження та аналізу.

¹¹ Бібліографічне посилання: О. Ю. Зайцев. БАЧИНСЬКИЙ Володимир Миколайович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. — К.: Наукова думка, 2003. — 688 с. : іл. — Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Bachynskyj_V

¹² Швед О. П. Степан Витвицький: громадсько-політична діяльність / Інститут гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка». — Львів: Астролябія, 2010. — 180 с.